

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра аналітичної економіки та природокористування

Наталія Матвійчук

Основи економічної теорії

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Луцьк
2016

УДК 33.01(076)

ББК 65.01я73-5

М 33

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № від _____ 2016 р.).

Рецензенти: *Стрішенець О. М.* – д.е.н., професор, завідувач кафедри аналітичної економіки та природокористування

Рубаха М. В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка

Матвійчук Н. М.

М 33 Основи економічної теорії: методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи / Наталія Миколаївна Матвійчук – Луцьк: Вид-во «Вежа», 2016. – 47 с.

Методичні вказівки розроблені з метою надання допомоги студентам в організації роботи по підготовці до практичних занять та самостійної роботи. Вони містять перелік питань, які виносяться на самостійне опрацювання та практичні заняття, ключові терміни кожної теми, питання для самоконтролю, питання для підсумкового контролю та список рекомендованої літератури.

Рекомендовано студентам 2 курсу напряму підготовки «Правознавство» денної форми навчання.

УДК 33.01(076)

ББК 65.01я73-5

© Матвійчук Н. М., 2016

© Східноєвропейський національний університету імені Лесі Українки, 2016

Зміст

Вступ.....	4
1. Загальні вимоги до підготовки до практичних занять.....	4
2. Завдання на практичні заняття.....	5
Практичне заняття № 1 «Економічні потреби суспільства та їх зв'язок із виробництвом».....	5
Практичне заняття № 2 «Гроші та грошова система».....	7
Практичне заняття № 3 «Основи мікроекономічного аналізу».....	9
Практичне заняття № 4 «Підприємництво в ринковій економіці», «Доходи і витрати підприємства».....	12
Практичне заняття № 5 «Конкуренція і монополія в ринковій економіці».....	16
Практичне заняття № 6 «Ринок праці», «Ринок землі і капіталу».....	19
Практичне заняття № 7 «Національна економіка та її основні показники», «Економічні цикли та економічне зростання».....	21
Практичне заняття № 8 «Інфляція та безробіття як прояви макроекономічної нестабільності».....	23
Практичне заняття № 9 «Доходи населення й соціальна політика».....	26
Практичне заняття № 10 «Кредитна система та грошово-кредитна політика держави».....	28
Практичне заняття № 11 «Бюджетно-податкова політика».....	31
Практичне заняття № 12 «Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство», «Міжнародна торгівля».....	33
Практичне заняття № 13 «Міжнародний рух капіталу і робочої сили», «Міжнародні валютно-фінансові відносини».....	36
3. Загальні вимоги до самостійної роботи.....	38
4. Завдання для самостійної роботи.....	38
5. Питання для підсумкового контролю.....	42
6. Оцінювання.....	44
7. Основна рекомендована література.....	46

Вступ

Курс «Основи економічної теорії» є важливою теоретичною дисципліною для студентів неекономічних спеціальностей, яка дозволяє сформувати цілісне бачення функціонування економічних систем та форм взаємодії основних економічних суб'єктів на різних рівнях. **Предметом її вивчення** є закономірності розвитку економічних систем, економічні категорії, економічні закони та принципи їх функціонування, дії людей, спрямовані на ефективне господарювання в умовах обмежених економічних ресурсів.

Вивчення дисципліни „Основи економічної теорії” для студентів напряму підготовки «правознавство» передбачає 26 годин практичних занять та 66 годин самостійної роботи.

1. Загальні вимоги до підготовки до практичних занять

Підготовка до практичних занять полягає в опрацюванні студентом тем відповідно до визначеного плану та передбачає використання конспекту лекцій і рекомендованої літератури. Під час підготовки до заняття студент має розглянути ключові поняття й використати їх при розгляді відповідного питання. З метою кращого закріплення матеріалу необхідно продумати аргументовану відповідь на запропоновані питання для самоконтролю та тестові завдання.

2. Завдання на практичні заняття

Змістовий модуль № 1 Загальні засади економічного розвитку

Практичне заняття № 1

Економічні потреби суспільства та їх зв'язок з виробництвом

План

1. Економічні потреби та інтереси як рушійні сили господарської діяльності. Закон зростання потреб.
2. Поняття суспільного виробництва та його форми. Матеріальне й нематеріальне виробництво.
3. Основні економічні фактори (ресурси) виробництва, їх взаємодія.
4. Обмеженість економічних ресурсів і проблема економічного вибору.
5. Крива виробничих можливостей.

Основні поняття і терміни:

Потреба, «піраміда потреб» Маслоу, закон зростання потреб, економічні блага, споживчі і виробничі блага, матеріальні і нематеріальні блага, економічні інтереси, суспільне виробництво, праця, робоча сила, предмети та засоби праці, натуральне господарство, товарне виробництво, матеріальне й нематеріальне виробництво, продукт, товар, основні економічні фактори (ресурси) виробництва, земля (природні ресурси), праця, капітал, підприємницькі здібності, проблема економічного вибору, обмеженість ресурсів і безмежність потреб, крива виробничих можливостей.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає суть ієрархії потреб А. Маслоу?
2. Що таке блага? Наведіть приклад благ.
3. Що таке економічні інтереси? Чому потреби та інтереси виступають спонукальним мотивом виробничої діяльності людей?
4. Які основні причини виникнення товарного виробництва?
5. Яка різниця між простою і розвинутою формами товарного виробництва?

Тестові завдання:

1. Засоби і предмети праці називаються:
 - а) засобами виробництва;
 - б) предметами виробництва;
 - в) особистими факторами виробництва;
 - г) робочою силою.
2. Фактори виробництва – це:
 - а) ресурси, які можуть бути використані у виробництві благ;
 - б) ресурси, які беруть участь у створенні матеріальних благ;
 - в) необмежені ресурси;
 - г) те, що не пов'язано з ресурсами.

3. Товар відрізняється від продукту тим, що він виготовляється для інших і розподіляється через ринок:

- а) так; б) ні.

4. Результатом натурального господарства є:

- а) продукт;
- б) товар;
- в) і продукт, і товар;
- г) немає правильної відповіді.

5. Ручна праця і примітивна техніка – це ознаки:

- а) натурального господарства;
- б) товарного виробництва;
- в) ринкового господарства;
- г) планового господарства.

6. Якщо елементи виробництва безпосередньо беруть участь у виробничому процесі, то вони називаються:

- а) ресурсами;
- б) факторами виробництва;
- в) потребами;
- г) благами.

7. До речових факторів виробництва К. Маркс відносить:

- а) засоби праці;
- б) предмети праці;
- в) засоби виробництва;
- г) усі відповіді правильні.

8. Історично першим типом організації економіки є:

- а) ринкове господарство;
- б) натуральне господарство;
- в) товарне виробництво;
- г) планове господарство.

9. Продукти стають товарами:

- а) в процесі виробництва;
- б) в процесі обміну між людьми;
- в) в процесі споживання;
- г) в процесі заощадження.

10. Товар відрізняється від продукту тим, що:

- а) є результатом праці;
- б) він виготовляється для інших;

- в) розподіляється через ринок;
- г) він виготовляється для інших і розподіляється через ринок.

Теми доповідей

1. Ефективність виробництва та чинники, що її визначають.
2. Повна зайнятість і повний обсяг виробництва.
3. Крива виробничих можливостей та її властивості.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. - К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
3. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
4. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: [підручник] / За ред. Г. Климка. – К. – 2004. – 615 с.

Практичне заняття № 2 **Гроші та грошова система**

План

1. Сутність та походження грошей.
2. Функції грошей та їх характеристика.
3. Види грошей.
4. Грошова маса та грошові агрегати.
5. Грошовий обіг та його закони.
6. Грошова система: сутність, структура і типи.

Основні поняття і терміни:

Гроші, товарні гроші, загальна форма вартості, проста форма вартості, розгорнута форма вартості, функція міри вартості, функція засобу обігу, функція засобу нагромадження, функція засобу платежу, світові гроші, повноцінні гроші, паперові гроші, електронні гроші, грошова маса, грошові агрегати, ліквідність, грошовий обіг, безготівковий та готівковий обіг, рівняння Фішера, грошова система, біметалізм, монометалізм, система паперово-кредитних грошей.

Питання для самоконтролю:

1. Сформулюйте визначення грошей як економічної категорії. Які види грошей вам відомі?
2. Які типи грошових систем ви можете назвати?
3. Від чого залежить кількість необхідних для обігу грошей?

Тестові завдання:

1. Особливий товар, який виконує роль загального еквіваленту і є формою вартості усіх інших товарів – це:

- а) ресурс;
- б) продукт;
- в) гроші;
- г) цінність.

2. Історично гроші:

- а) мають товарне походження;
- б) є традиційним товаром;
- в) не мають товарного походження;
- г) з'явилися у вигляді зливків.

3. Якщо усі товари виражають свою вартість в одному товарі, то:

- а) існує загальна форма вартості;
- б) існує проста форма вартості;
- в) існує розгорнута форма вартості;
- г) існує грошова форма вартості.

4. Якщо один товар виражає свою вартість в іншому товарі, то:

- а) існує загальна форма вартості;
- б) існує проста форма вартості;
- в) існує розгорнута форма вартості;
- г) існує грошова форма вартості.

5. Засіб платежу – це:

- а) використання грошей для вираження вартості товарів;
- б) використання грошей для обслуговування угод купівлі-продажу;
- в) використання грошей для утворення скарбу;
- г) використання грошей для продажу товару у кредит.

6. Елементом грошової системи не є:

- а) грошова одиниця у масштабі цін;
- б) види грошових знаків та їх емісія;
- в) сукупність товарів та послуг, що формують національний продукт;
- г) організація безготівкового обігу.

7. Типами металевих грошових систем є монометалізм і біметалізм:

- а) так; б) ні.

8. Грошові агрегати, які формують грошову масу, мають різну ліквідність:

- а) так; б) ні.

9. Якщо вартість товарів виражається певною кількістю грошових одиниць, то гроші виконують функцію:

- а) засіб обігу;
- б) засіб платежу;
- в) засіб нагромадження;
- г) міра вартості.

10. Якщо гроші обслуговують угоди купівлі-продажу, то вони виконують функцію:

- а) засіб обігу;
- б) засіб платежу;
- в) засіб нагромадження;
- г) міра вартості.

Теми доповідей

1. Особливості еволюції грошей в Україні та світі.
2. Грошові агрегати в Україні та світі.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.

2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

3. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

4. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: [підручник] / За ред. Г. Климка. – К. – 2004. – 615 с.

Змістовий модуль 2. Теоретичні основи мікроекономіки

Практичне заняття № 3

Основи мікроекономічного аналізу

План

1. Мікроекономічні суб'єкти та їх поведінка.
2. Суть попиту та фактори, що його визначають. Закон попиту.
3. Пропозиція. Зміст та фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції.
4. Ринкова рівновага та механізм ринкового ціноутворення.
5. Еластичність попиту і пропозиції.

Основні поняття та терміни:

Попит, обсяг попиту, закон попиту, пропозиція, обсяг пропозиції, закон пропозиції, нецінові фактори попиту, нецінові фактори пропозиції, крива попиту, крива пропозиції, взаємозамінні товари (субститути),

взаємодоповнюючі товари (комплементи), нормальні товари, товари нижчої якості, еластичність, еластичність попиту, еластичність пропозиції, еластичність попиту за ціною, еластичність попиту за доходом, еластичний попит, нееластичний попит, одинична цінова еластичність попиту, перехресна еластичність, абсолютно еластичний попит, абсолютно нееластичний попит, ринкова рівновага, рівноважна ціна, рівноважний обсяг, надлишок, дефіцит.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає зміст закону попиту і пропозиції?
2. Які чинники зумовлюють зміну обсягу попиту, а які - зміну в попиті?
3. Наведіть приклад факторів, які впливатимуть на скорочення обсягу пропозиції.
4. Який нахил має крива попиту? Наведіть приклад факторів, які зумовляють зміщення кривої попиту вправо.
5. До якого виду еластичності належить пропозиція землі?
6. Наведіть приклад товарів з абсолютно еластичним та абсолютно нееластичним попитом.
7. Як утворюється рівноважна ціна в умовах зміни попиту і пропозиції?

Тестові завдання:

1. У випадку зміни ціни товару відбувається рух вздовж кривої попиту:
а) так; б) ні.
2. У випадку зростання доходу попит збільшиться на нормальні товари:
а) так; б) ні.
3. Товарами-субститутами є:
а) процесор і монітор;
б) кава і чай;
в) машина і бензин;
г) зубна щітка і паста.
4. Кількість блага, яку виробники бажають і можуть запропонувати на ринок за певної ціни в певний проміжок часу – це:
а) пропозиція;
б) попит;
в) потреба;
г) корисність.
5. Зміщення кривої пропозиції відбувається внаслідок:
а) зміни ціни товару;
б) зміни нецінових факторів;
в) як зміни ціни, так і нецінових факторів;
г) немає правильної відповіді.

6. Пропозиція товару зростатиме, якщо:
- а) підвищиться ціна товару;
 - б) зменшиться податок;
 - в) зменшиться дотація виробникам;
 - г) зросте дохід споживачів.
7. Неціновим фактором зміни пропозиції є:
- а) зміна доходу споживачів;
 - б) запровадження новітньої технології;
 - в) зміна смаків споживачів;
 - г) очікування споживачів щодо зміни ціни у найближчому майбутньому.
8. Крива попиту зміщується праворуч:
- а) в наслідок зниження ціни товару;
 - б) в наслідок зниження ціни товару-субституту;
 - в) в наслідок сприятливих змін смаків споживачів;
 - г) в наслідок очікування споживачами зниження ціни найближчим часом.
9. У випадку підвищення ціни на товар Б, що є комплементом товару А:
- а) попит на товар Б зросте;
 - б) попит на товар А зросте;
 - в) попит на товар А зменшиться;
 - г) попит на товари А і Б зросте.
10. Збільшення попиту на менш якісні товари відбувається у наслідок:
- а) зменшення доходу споживачів;
 - б) зростання доходу споживачів;
 - в) зростання ціни товару;
 - г) зниження ціни товару.

Теми доповідей:

1. Еластичність попиту за доходом.
2. Перехресна еластичність
3. Механізм формування ринкової рівноваги.

Література:

1. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
2. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т.. – М., 1992. – 567 с.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / ред. В. Базилевича – К., 2004. – 616 с.

4. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К.: КНЕУ, 2001. – 328 с.

5. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.

6. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

Практичне заняття № 4 **Підприємництво в ринковій економіці**

План

1. Підприємництво, його суть, основні принципи та функції.
2. Суб'єкти і об'єкти підприємницької діяльності. Види підприємницької діяльності.
3. Організаційні форми підприємств, їх переваги та обмеження.
4. Види підприємств за розміром та формою власності.
5. Об'єднання підприємств у ринковій економіці.

Основні поняття і терміни:

Підприємництво, юридична особа, підприємство, організаційно-правові форми підприємницької діяльності, одноосібне володіння, партнерство, корпорація, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з повною відповідальністю, командитне товариство, акціонерне товариство, публічне акціонерне товариство, приватне акціонерне товариство, великі, малі, середні підприємства, приватні, державні, колективні підприємства, трести, картелі, синдикати, концерни, ФПГ, асоціації.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте поняття “підприємництво”.
2. Які суб'єкти підприємницької діяльності вам відомі?
3. Відповідно до яких форм власності функціонують підприємства в Україні?

Тестові завдання:

1. Підприємство – це:
 - а) економічний та правовий суб'єкт, що здійснює виробничу діяльність;
 - б) економічний та правовий суб'єкт, який має господарську самостійність;
 - в) координатор у розподілі обмежених ресурсів;
 - г) усі відповіді правильні.
2. Фірма, яка має декілька власників, які беруть участь в управлінні та отримують дохід відповідно до частки у капіталі, називається:
 - а) приватнопідприємницька фірма;

- б) корпорація;
- в) партнерство;
- г) акціонерне товариство.

3. Фірма, що належить одній особі, яка володіє її активами і несе персональну відповідальність за зобов'язаннями, називається:

- а) приватнопідприємницька фірма;
- б) корпорація;
- в) партнерство;
- г) акціонерне товариство.

4. До переваг приватнопідприємницької фірми відносять:

- а) необмеженість фінансових ресурсів;
- б) свобода дій власника;
- в) розвинута система внутрішньої спеціалізації;
- г) усі відповіді правильні.

5. Підприємство, яке знаходиться у спільній власності декількох осіб – це:

- а) індивідуальна фірма;
- б) партнерство;
- в) корпорація;
- г) комунальне підприємство.

6. Корпорація – це акціонерне товариство, яке має статутний фонд, поділений на певну кількість акцій:

- а) так; б) ні.

7. Недоліком корпорації є обмежені можливості залучення капіталу:

- а) так; б) ні.

8. До переваг приватнопідприємницької фірми відносять свободу дій власника:

- а) так; б) ні.

9. Фірма, яка має декілька власників, що беруть участь в управлінні та отримують дохід відповідно до частки в капіталі, називається приватнопідприємницькою:

- а) так; б) ні.

10. Фірма, що належить одній особі, яка володіє її активами і несе персональну відповідальність за зобов'язаннями, називається партнерство:

- а) так; б) ні.

Теми доповідей:

1. Підприємництво – як сучасний фактор виробництва.
2. Основні форми і методи управління підприємством.

Література:

1. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
2. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т.. – М., 1992. – 567 с.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / ред. В. Базилевича – К., 2004. – 616 с.
4. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К.: КНЕУ, 2001. – 328 с.
5. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навч. посібн.] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
6. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

Доходи і витрати підприємства

План

1. Витрати підприємства у коротко- та довгостроковому періоді.
2. Собівартість продукції: види та шляхи зниження.
3. Дохід та прибуток підприємства.
4. Норма прибутку та чинники, що її визначають.

Основні поняття і терміни:

Витрати виробництва, економічні та бухгалтерські витрати, внутрішні (неявні) витрати, нормальний прибуток, зовнішні (явні) витрати, постійні витрати, змінні витрати, середні витрати, граничні витрати, загальні витрати, собівартість, дохід, прибуток, бухгалтерський прибуток, економічний прибуток, норма прибутку.

Питання для самоконтролю:

1. Перерахуйте чинники, які здатні позитивно вплинути на максимізацію прибутку.
2. Назвіть основні види витрат.

Тестові завдання:

1. Внутрішні витрати:
 - а) це платежі постачальникам ресурсів, які не є співвласниками підприємця;
 - б) називаються явними і набувають грошової форми;
 - в) це вартість втрачених можливостей від альтернативного використання власних ресурсів;
 - г) відповідають собівартості продукції.
2. Платежі постачальникам ресурсів, які не є співвласниками підприємця – це:

- а) внутрішні витрати;
- б) зовнішні витрати;
- в) постійні витрати;
- г) змінні витрати.

3. Елементом змінних витрат є:

- а) зарплата робітників;
- б) відсоток за кредит;
- в) орендна плата;
- г) зарплата управлінського персоналу.

4. Вартість втрачених можливостей від альтернативного використання власних ресурсів – це:

- а) внутрішні витрати;
- б) зовнішні витрати;
- в) постійні витрати;
- г) змінні витрати.

5. Загальний дохід виробника – це:

- а) сума грошей, яку він отримує від реалізації продукції;
- б) добуток обсягу реалізованої продукції на її ціну;
- в) сума прибутку та загальних витрат;
- г) усі відповіді правильні.

6. Граничні витрати – це:

- а) витрати в середньому на одиницю продукції;
- б) витрати на весь обсяг продукції;
- в) витрати на кожну додаткову одиницю продукції;
- г) максимальні витрати.

7. Сума постійних і змінних витрат – це:

- а) загальні витрати;
- б) середні витрати;
- в) граничні витрати;
- г) постійні витрати.

8. Загальний дохід виробника буде знижуватися, якщо:

- а) зростає обсяг реалізації товару;
- б) знижується обсяг реалізації товару;
- в) підвищується ціна товару;
- г) зростає обсяг реалізації товару і підвищується ціна.

9. Граничний дохід виробника – це:

- а) максимальний дохід;
- б) мінімальний дохід;

- в) дохід від реалізації будь-якого обсягу продукції;
- г) дохід від реалізації кожної додаткової одиниці продукції.

10. Економічний прибуток – це:

- а) різниця між загальним доходом і загальними витратами;
- б) різниця між загальними витратами і загальним доходом;
- в) сума загального доходу і загальних витрат;
- г) частина економічних витрат.

Теми доповідей:

1. Шляхи максимізації прибутку фірми.
2. Рентабельність та її чинники.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Практичне заняття № 5

Конкуренція і монополія в ринковій економіці

План

1. Конкуренція: суть та значення в ринковій економіці. Закон конкуренції.
2. Умови виникнення конкуренції. Позитивні і негативні наслідки конкуренції.
3. Ринок чистої конкуренції.
4. Поведінка підприємства в умовах чистої монополії.
5. Монополістична конкуренція та диференціація товару.
6. Характеристика ринку олігополії: ознаки, види та показники.
7. Методи конкурентної боротьби.
8. Антимонопольна політика держави. Антимонопольне законодавство.

Основні поняття і терміни:

Ринкова структура, конкуренція, закон конкуренції, досконала конкуренція, внутрішньогалузева, міжгалузева, міжнародна конкуренція, недосконала конкуренція, монополія, адміністративна, природна, економічна монополії, цінова дискримінація, картель, олігополія, кооперативна і некооперативна поведінка на ринку олігополії, чиста і диференційована

олігополія, м'яка і жорстка олігополія, монополістична конкуренція, монопсонія, реальні ринкові структури, ідеальні ринкові структури, цінові методи конкурентної боротьби, нецінові методи конкурентної боротьби, недобросовісна конкуренція, антимонопольна політика, антимонопольне законодавство,

Питання для самоконтролю:

1. Які ви знаєте методи конкурентної боротьби? Наведіть приклади.
2. Який зв'язок між монополією та конкуренцією?
3. У чому полягає суть і роль антимонопольних заходів держави?

Тестові завдання:

1. „Ідеальними” ринковими структурами є:
 - а) олігополія і монополістична конкуренція;
 - б) чиста монополія і чиста конкуренція;
 - в) чиста монополія і олігополія;
 - г) чиста конкуренція і монополістична конкуренція.
2. „Реальними” ринковими структурами є:
 - а) олігополія і монополістична конкуренція;
 - б) чиста монополія і чиста конкуренція;
 - в) чиста монополія і олігополія;
 - г) чиста конкуренція і монополістична конкуренція.
3. На ринку чистої конкуренції функціонує:
 - а) декілька підприємств;
 - б) велика кількість підприємств;
 - в) невелика кількість підприємств;
 - г) одне підприємство.
4. Підприємство чистої монополії виробляє:
 - а) однорідний товар;
 - б) стандартизований товар;
 - в) однаковий товар;
 - г) унікальний товар.
5. На ринку чистої монополії функціонує:
 - а) декілька підприємств;
 - б) велика кількість підприємств;
 - в) невелика кількість підприємств;
 - г) одне підприємство.
6. Укрзалізниця – це ринок:
 - а) чистої монополії;
 - б) чистої конкуренції;

- в) олігополії;
- г) монополістичної конкуренції.

7. Чистий монополіст:

- а) не впливає на формування ринкової ціни;
- б) має деякий вплив на формування ринкової ціни;
- в) формує ринкову ціну;
- г) може як впливати, так й не впливати на формування ринкової ціни.

8. Якщо підприємства на ринку олігополії виробляють однорідний, стандартизований товар, то вони відносяться до:

- а) диференційованої олігополії;
- б) чистої олігополії;
- в) унікальної олігополії;
- г) дуополії.

9. До ринку олігополії відноситься виробництво:

- а) цигарок і пива;
- б) літаків і легкових автомобілів;
- в) вантажних автомобілів і хліба;
- г) тракторів і молока.

10. Цінова дискримінація за умов чистої монополії означає, що підприємство продає товар:

- а) за високою ціною всім споживачам;
- б) за низькою ціною всім споживачам;
- в) як за високою, так й за низькою ціною всім споживачам;
- г) за різними цінами різним споживачам.

Теми доповідей:

1. Природні монополії в Україні.
2. Найбільш поширені ринкові структури.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Практичне заняття № 6

Ринок праці

План

1. Ринок праці та ставка зарплати.
2. Суть, форми і системи заробітної плати
3. Диференціація ставок зарплати.

Основні поняття і терміни:

Ринок праці, попит на робочу силу та її пропозиція, заробітна плата, номінальна заробітна плата, реальна заробітна плата, погодинна форма оплати праці, відрядна форма оплати праці, ставка заробітної плати, конкурентний та недосконало конкурентний ринки праці, монополія.

Теми для доповідей:

1. Мінімальна заробітна плата і прожитковий мінімум.

Ринки капіталу та землі

1. Капітал: суть, види та властивості.
2. Форми і процес кругообігу капіталу.
3. Відсоток та фактори його зміни.
4. Ринок землі: сутність, рента та ціна землі.

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняються поняття „кругообороту” та „обороту” капіталу?
2. Особливості попиту на землю і її пропозиції.

Основні поняття і терміни:

Капітал, фіктивний капітал, власний капітал, залучений капітал, грошовий капітал, комерційний капітал, промисловий капітал, основний капітал, активна частина основного капіталу, пасивна частина основного капіталу, оборотний капітал, фізичне та моральне зношування основного капіталу, амортизація, форми капіталу (виробнича, товарна, грошова), кругообіг капіталу, оборот капіталу, відсоток, дисконтування, номінальна і реальна ставка відсотку, рента, абсолютна рента, диференціальна рента, монопольна рента.

Тестові завдання:

1. Оборотний капітал підприємства – це частина капіталу, яка функціонує тривалий час і споживається упродовж декількох виробничих циклів:
 - а) так; б) ні.
2. Основним капіталом можуть бути будівлі і споруди підприємства:
 - а) так; б) ні.

3. Оборотний капітал переносить свою вартість на вартість виготовленого продукту повністю і відразу у кожному виробничому циклі:

- а) так; б) ні.

4. Після реалізації товару на ринку виробничий капітал перетворюється у товарний:

- а) так; б) ні.

5. Послідовне перетворення капіталу з однієї форми у іншу називається:

- а) оборотом капіталу;
- б) кругообігом капіталу;
- в) рухом капіталу;
- г) відтворенням капіталу.

6. У разі підвищення ставки зарплати:

- а) зменшується кількість тих, хто пропонує свою працю;
- б) кількість тих, хто пропонує свою працю не змінюється;
- в) зростає кількість тих, хто пропонує свою працю;
- г) кількість тих, хто пропонує свою працю може як зменшуватися, так і зростати.

7. Якщо ділянки землі, які здаються в оренду, мають унікальні властивості, що дозволяє вирощувати рідкісні культури, то їх власники будуть мати:

- а) абсолютну ренту;
- б) монопольну ренту;
- в) диференціальну ренту I;
- г) диференціальну ренту II.

8. Реальна зарплата буде зростати, якщо:

- а) темпи зростання цін перевищують темпи зростання номінальної зарплати;
- б) темпи зростання номінальної зарплати будуть відставати від темпів зростання цін;
- в) темпи зростання цін будуть відповідати темпам зростання номінальної зарплати;
- г) темпи зростання цін будуть відставати від темпів зростання номінальної зарплати.

9. У разі підвищення ставки зарплати:

- а) зменшується кількість тих, хто пропонує свою працю;
- б) кількість тих, хто пропонує свою працю не змінюється;
- в) зростає кількість тих, хто пропонує свою працю;
- г) кількість тих, хто пропонує свою працю може як зменшуватися, так і зростати.

10. За інших рівних умов, більш високий рівень освіти і підготовки працівників призводить до:

- а) однакових ставок зарплати;
- б) зниження ставок зарплати;
- в) підвищення ставок зарплати;
- г) усі відповіді правильні.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Змістовий модуль 3. Основи макроекономіки

Практичне заняття № 7

Національна економіка та її основні показники

План

1. Сутність макроекономіки та цілі макроекономічної політики.
2. Економічний зміст, призначення та принципи системи національних рахунків.
3. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та методи його обчислення. Реальні та номінальні показники.
4. Інші макроекономічні показники та їх вимірювання.

Основні поняття та терміни:

Національна економіка, макроекономіка, баланс народного господарства, система національних рахунків, товари проміжного споживання, товари кінцевого споживання, валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний продукт (ВНП), чистий національний продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід, особистий дохід кінцевого використання, метод обрахунку ВВП за доходами, метод обрахунку ВВП за витратами, метод обрахунку ВВП за доданими вартостями, номінальний ВВП, реальний ВВП.

Питання для самоконтролю:

1. Які методи використовуються для обрахунку ВВП?
2. У яких випадках ВВП перевищуватиме ВНП і навпаки?

3. Чому в СНР використовується ринкова вартість товарів кінцевого споживання?

Тестові завдання:

1. Національний дохід - це сума зарплати, чистого експорту, прибутку і відсотку:

- а) так; б) ні.

2. ЧНП – це різниця між ВВП і амортизаційними відрахуваннями:

- а) так; б) ні.

3 Реальний ВВП – це:

- а) обсяг виробництва благ базового року в цінах базового року;
- б) обсяг виробництва благ базового року в цінах поточного року;
- в) обсяг виробництва благ поточного року в цінах поточного року;
- г) обсяг виробництва благ поточного року в цінах базового року.

4. Розрахунок макроекономічних показників за сумою доданої вартості здійснюється:

- а) виробничим методом;
- б) методом за потоком витрат;
- в) методом за потоком доходів;
- г) будь-яким методом.

5. Розрахунок ВВП за витратами не включає такий показник як:

- а) споживчі витрати домогосподарств;
- б) амортизаційні відрахування;
- в) валові приватні інвестиції;
- г) державні закупки благ.

6. Розрахунок ВВП за доходами не включає такий показник як:

- а) амортизаційні відрахування;
- б) непрямі податки;
- в) чистий експорт;
- г) ренту.

7. Якщо від ВВП відняти амортизаційні відрахування, то ми отримуємо:

- а) ВВП;
- б) НД;
- в) ЧНП;
- г) ОД.

8. Для розрахунку макроекономічних показників не використовується такий метод, як:

- а) виробничий;

- б) за витратами;
- в) за доходами;
- г) невиробничий.

9. Якщо темпи зростання номінального ВВП перевищують темпи зростання цін, то реальний ВВП:

- а) зростатиме;
- б) знижується;
- в) може як зростати, так й знижуватися;
- г) не змінюється.

10. Національний дохід:

- а) перевищує ВД;
- б) відповідає ВД;
- в) менше ніж ВД;
- г) менше ніж ОД.

Теми доповідей:

1. Порівняльний аналіз БНГ і СНР.
2. Дефлятор ВВП.
3. Проблема оцінки національного багатства.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 8

Економічні цикли та економічне зростання

План

1. Сутність та причини виникнення економічних циклів.
2. Фази економічного циклу та види економічних циклів.
3. Економічне зростання: сутність та види.

Основні поняття та терміни:

Економічний цикл, фази економічного циклу, спад, піднесення, криза,

депресія, пожвавлення, піднесення, підйом, пік, був, рецесія, короткі цикли, середні цикли, довгі цикли, стагфляція, антициклічна політика, економічне зростання, інтенсивний тип економічного зростання, екстенсивний тип економічного зростання, змішаний тип економічного зростання, фактори економічного зростання: прямі і непрямі.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке економічна кон'юнктура та економічний цикл?
2. У чому причина циклічних коливань економіки?
3. Назвіть фази економічного циклу і дайте їх характеристику.

Тестові завдання:

1. У стані стагнації можуть бути високими темпи економічного зростання:
 - а) так; б) ні.
2. Якщо зростання реального ВВП відбулось на 50 і більше відсотків за рахунок екстенсивних факторів, то в економіці існує:
 - а) переважно екстенсивний тип економічного зростання;
 - б) переважно інтенсивний тип економічного зростання;
 - в) екстенсивний тип економічного зростання;
 - г) інтенсивний тип економічного зростання.
3. Обсяги виробництва і зайнятості найменш реагують на зміну фаз економічного циклу в галузях, які виробляють:
 - а) товари першої необхідності;
 - б) засоби виробництва;
 - в) товари тривалого використання;
 - г) засоби виробництва і товари тривалого використання.
4. Знайдіть неправильне твердження:
 - а) малі цикли пов'язані з відновленням рівноваги на споживчому ринку;
 - б) малі цикли розмежовуються грошовими кризами;
 - в) малі цикли обумовлені процесами, що відбуваються у сфері грошових відносин;
 - г) малі цикли тривають 7-11 років.
5. Темпи зростання реального ВВП становлять: 5,9%, 6,5%, 7,2%, 7,8%, 8,7%. Це означатиме, що економіка країни:
 - а) розвивається циклічно;
 - б) має позитивну тенденцію до зростання;
 - в) має тенденцію до зниження темпів зростання;
 - г) перебуває у кризовому стані.

6. В економічній теорії виділяють:

- а) п'ять типів економічного зростання;
- б) чотири типи економічного зростання;
- в) три типи економічного зростання;
- г) два типи економічного зростання.

7. Інтенсивний тип економічного зростання пов'язаний з:

- а) збільшенням кількості трудових ресурсів;
- б) розвитком НТП;
- в) збільшенням кількості матеріальних ресурсів;
- г) немає правильної відповіді.

8. Система державного антициклічного регулювання є причиною того, що:

- а) економічний цикл має усі послідовні фази;
- б) економічний цикл є більш тривалим;
- в) в економічному циклі відсутні деякі фази;
- г) економічний цикл має усі послідовні фази і є більш тривалим.

9. Піднесення і спади ділової активності, які відбуваються періодично на фоні загальної тенденції до зростання – це:

- а) економічне зростання;
- б) економічний цикл;
- в) економічна криза;
- г) усі відповіді правильні.

10. Цикли тривалістю 40-60 років називаються:

- а) великими;
- б) середніми;
- в) малими;
- г) фінансовими.

Теми доповідей:

1. Теорії циклічних коливань.
2. Проблеми економічного зростання в Україні.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручн.] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 9

Інфляція та безробіття як прояви макроекономічної нестабільності

План

1. Зайнятість та причини виникнення безробіття.
2. Види безробіття та його вимірювання.
3. Соціально-економічні наслідки безробіття.
4. Державне регулювання зайнятості.
5. Інфляція: сутність, причини виникнення та види.
6. Соціально-економічні наслідки інфляції.
7. Антиінфляційна політика держави.

Основні поняття та терміни:

Зайнятість, безробіття, рівень безробіття, економічно активне населення, економічно неактивне населення, безробітні, циклічне безробіття, фрикційне безробіття, структурне безробіття, циклічне безробіття, природний рівень безробіття, фактичний рівень безробіття, повна зайнятість, сезонне безробіття, технологічне та конверсійне безробіття, добровільне і вимушене безробіття, приховане безробіття, крива Філіпса, закон Оукена, біржа праці, інфляція, дефляція, темп інфляції, інфляція попиту, інфляція пропозиції, прихована інфляція, відкрита інфляція, повзуча інфляція, помірна інфляція, галопуюча інфляція, гіперінфляція, збалансована і незбалансована інфляція, очікувана і неочікувана інфляція, експортована та імпортована інфляція, інфляційна спіраль, антиінфляційна політика держави: адаптивна і активна.

Питання для самоконтролю:

1. Які соціально-економічні наслідки має безробіття?
2. До якого виду безробіття буде належати особа, яка втратила роботу внаслідок зміни попиту на певну спеціальність чи кваліфікацію?
3. До якої категорії безробітних буде віднесена особа, яка змінила місце проживання і, відповідно, місце роботи?
4. До якої категорії безробітних буде віднесений студент, який закінчив університет і не може знайти роботи?
5. За яких умов досягається природній рівень безробіття?
6. Який вид інфляції є найбільш небезпечним для економіки країни?
7. Якими методами держава зменшує вплив інфляції на доходи населення?
8. Назвіть основні методи державного регулювання макроекономічної нестабільності.

Тестові завдання:

1. Зайняті та безробітні формують економічно не активне населення:

а) так; б) ні.

2. Особи, які шукають роботу, що відповідає їхній кваліфікації або оплачується за більш високою ставкою зарплати є „фрикційними” безробітними:

а) так; б) ні.

3. Особи, які перебувають у спеціальних закладах і не шукають роботу – це:

а) особи поза робочою силою;

б) зайняті;

в) безробітні;

г) робоча сила.

4. Особи, які не мають роботи або заробітку і зареєстровані у центрі зайнятості – це:

а) особи поза робочою силою;

б) зайняті;

в) безробітні;

г) економічно не активне населення.

5. Зайняті та безробітні – це:

а) робоча сила;

б) економічно активне населення;

в) економічно не активне населення;

г) робоча сила чи економічно активне населення.

6. Рівень безробіття обчислюється за формулою:

а) кількість безробітних/робоча сила*100;

б) робоча сила/кількість безробітних*100;

в) зайняті/кількість безробітних*100;

г) кількість безробітних/зайняті*100.

7. Взаємозв'язок між рівнем безробіття та відставанням обсягу ВВП називається:

а) закон Оукена;

б) закон Філіпса;

в) закон Лаффера;

г) закон Кейнса.

8. Одночасне зростання загального рівня цін і падіння обсягів виробництва називається:

а) інфляцією;

- б) дефляцією;
- в) дезінфляцією;
- г) стагфляцією.

9. Хронічний характер інфляції означає, що:
- а) вона спостерігається лише в окремих країнах;
 - б) вона спостерігається лише в окремі періоди часу;
 - в) вона передбачає зниження цін;
 - г) вона є у будь-який час.

10. Особи, які втратили роботу у наслідок економічної кризи є:
- а) „циклічними” безробітними;
 - б) „структурними” безробітними;
 - в) „фрикційними” безробітними;
 - г) усі відповіді правильні.

Теми доповідей:

1. Взаємозв'язок інфляції та безробіття.
2. Приховане безробіття в Україні.
3. Шляхи формування ефективної зайнятості в Україні.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навч. посібн.] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 10

Доходи населення і соціальна політика

План

1. Сутність, види та джерела формування доходів. Номінальні і реальні доходи.
2. Розподіл доходів у суспільстві та вимірювання доходної нерівності населення.
3. Добробут населення та соціальна політика держави.

Ключові поняття і терміни:

Дохід, дохід від трудової та підприємницької діяльності, доходи від власності, доходи, що не пов'язані з оцінкою результатів діяльності, факторні доходи, номінальний дохід, реальний дохід, індексація доходів, розподіл доходів, функціональний розподіл доходів, персональний розподіл доходів, крива Лоренца, коефіцієнт Джині, добробут населення, прожитковий мінімум, межа бідності, соціальна політика, трансфертні платежі, система соціального забезпечення, система соціального страхування, система соціальної допомоги, система соціальних гарантій.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні напрями соціальної політики?
2. Які інструменти держава використовує у боротьбі із бідністю?
3. Яким способом можна виміряти рівень нерівномірності розподілу доходів у суспільстві?
4. В чому полягає відмінність між реальними і номінальними доходами?

Тестові завдання:

1. Доходи, що може одержувати непрацездатне населення – це:
 - а) пенсії;
 - б) допомога по безробіттю;
 - в) заробітна плата;
 - г) прибуток.
2. Чим ближче значення коефіцієнту Джині до 1, тим:
 - а) вищим є рівень доходів;
 - б) нижчим є рівень доходів;
 - в) більш нерівномірним є розподіл доходів;
 - г) більш рівномірним є розподіл доходів.
3. Рівень доходу, нижче від якого є неможливим задоволення основних потреб – це:
 - а) мінімальна зарплата;
 - б) середня зарплата;
 - в) межа бідності;
 - г) усі відповіді правильні.
4. Соціальний захист населення – це напрям:
 - а) соціальної політики;
 - б) монетарної політики;
 - в) фіскальної політики;
 - г) структурної політики.
5. Реальні доходи населення залежать від:
 - а) величини грошових та натуральних доходів;

- б) рівня цін на товари і послуги;
- в) величини податків;
- г) усі відповіді правильні.

6. На рівень доходів сім'ї не впливає:
- а) виробництво товарів першої необхідності;
 - б) кількість членів сім'ї, які працюють;
 - в) кількість членів сім'ї, які не працюють;
 - г) обсяг пільг, які має сім'я.

7. Сума товарів та послуг, які можна купити за грошовий дохід – це:
- а) номінальний дохід;
 - б) реальний;
 - в) потенційний;
 - г) фактичний.

8. Відсоток від вкладів та орендна плата – це:
- а) доходи від трудової та підприємницької діяльності;
 - б) доходи від власності;
 - в) доходи, що не пов'язані з оцінкою результатів діяльності;
 - г) усі відповіді правильні.

9. Виплати по безробіттю та пенсії – це:
- а) доходи від трудової та підприємницької діяльності;
 - б) доходи від власності;
 - в) доходи, що не пов'язані з оцінкою результатів діяльності;
 - г) усі відповіді правильні.

10. Якщо 20% сімей володіють 20% доходів, то це ситуація:
- а) абсолютної нерівності;
 - б) абсолютної рівності;
 - в) відносної рівності;
 - г) відносної нерівності.

Теми доповідей:

1. Особливості диференціації доходів населення в Україні та в зарубіжних країнах.
2. Чинники, що впливають на диференціацію доходів населення.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 11

Кредитна система та грошово-кредитна політика

План

1. Кредит: зміст, функції і принципи функціонування.
2. Форми та види кредиту.
3. Кредитна система та її структура.
4. Види комерційних банків та їх операції.
5. Роль Національного банку в банківській системі.
6. Суть та цілі грошово-кредитної політики.
7. Види та інструменти грошово-кредитної політики.

Основні поняття і терміни:

Кредит, принципи кредитування, позиковий процент, комерційний кредит, банківський кредит, іпотечний кредит, державний кредит, міжнародний кредит, ломбардний кредит, споживчий кредит, банківська система, центральний банк, комерційний банк, спеціалізовані та універсальні банки, регіональні, загальнодержавні і міжнародні банки, небанківські фінансові інститути, активні операції банку, пасивні операції банку, грошово-кредитна політика, політика «дешевих грошей», політика «дорогих грошей», облікова ставка, норма обов'язкового резервування, операції на відкритому ринку з цінними паперами.

Питання для самоконтролю:

2. Для стимулювання ділової активності в якому напрямку потрібно змінити облікову ставки НБУ та норму банківських резервів?
3. Чому існує необхідність регулювання діяльності комерційних банків?

Тестові завдання:

1. До функцій центрального банку не належить:
 - а) оформлення депозитів у населення,
 - б) емісія грошей,
 - в) збереження централізованого золотого запасу,
 - г) контроль за рівнем банківських резервів.

2. Як називають кредит, що надається під заставу нерухомого майна?
 - а) лізинговий;

- б) іпотечний;
- в) споживчий;
- г) ломбардний.

3. Які наслідки має зменшення відсоткової ставки комерційним банком?

- а) збільшення кредитування населення;
- б) сприяння інвестуванню;
- в) поживлення кон'юнктури ринку,
- г) всі відповіді правильні.

4. До першого рівня банківської системи не відноситься:

- а) інвестиційний фонд;
- б) комерційний банк;
- в) центральний банк;
- г) інвестиційний фонд і комерційний банк.

5. Центральний банк не виконує такої функції, як:

- а) надання кредитів населенню;
- б) здійснення грошової емісії;
- в) випуск і погашення державних облігацій;
- г) зберігання золотовалютних резервів.

6. Загальний нагляд за діяльністю кредитно-фінансових установ щодо виконання фінансового законодавства:

- а) здійснюють комерційні банки;
- б) здійснюють небанківські фінансові установи;
- в) здійснює центральний банк;
- г) здійснюють спеціалізовані банківські установи.

7. Основною організаційно-правовою формою комерційних банків є:

- а) одноосібне володіння;
- б) акціонерна;
- в) партнерство;
- г) усі відповіді правильні.

8. Якщо комерційний банк виконує обмежене коло операцій, то це:

- а) як правило, загальнодержавний банк;
- б) як правило, регіональний банк;
- в) універсальний банк;
- г) спеціалізований банк.

9. Прибутковими операціями комерційного банку є:

- а) кредитні;
- в) валютні;
- б) депозитні;

- г) кредитні і валютні.
10. Для зменшення ризику діяльності комерційних банків:
- а) необхідно збільшувати депозити;
 - б) необхідно збільшувати кредитування;
 - в) існує система часткового резервування;
 - г) усі відповіді правильні.

Теми доповідей:

1. Центральний банк та його функції.
2. Небанківські фінансові інститути.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 12 **Бюджетно-податкова політика**

План

1. Державний бюджет та його функції. Доходи і видатки державного бюджету
2. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та способи погашення.
3. Державний борг та способи його обслуговування
4. Податки та податкова політика. Крива Лаффера.
5. Фіскальна політика та її інструменти.

Основні поняття і терміни:

Державний бюджет, бюджетна система, бюджетний дефіцит, профіцит державного бюджету, державний борг, зовнішній борг, внутрішній борг, податки, податкова система та податкова політика, принципи оподаткування, елементи системи оподаткування, прямі та непрямі податки, оптимальне оподаткування, крива Лаффера, фіскальна політика, дискреційна фіскальна політика, недискреційна фіскальна політика.

Питання для самоконтролю:

1. Який зв'язок між бюджетним дефіцитом і державним боргом?
2. Перелічіть основні методи покриття бюджетного дефіциту.
3. Назвіть методи управління державним боргом.
4. Які види податкових ставок застосовуються на практиці?
5. Які причинно-наслідкові зв'язки відображає крива Лаффера?
6. Які макроекономічні наслідки має підвищення податків?

Тестові завдання:

1. План розподілу видатків і формування доходів держави - це:
 - а) державний бюджет;
 - б) державний борг;
 - в) державний резерв;
 - г) усі відповіді правильні.
2. Доходна частина бюджету не може формуватися за рахунок:
 - а) податків;
 - б) державних позик;
 - в) асигнувань;
 - г) продажу державного майна.
3. Основним джерелом доходів державного бюджету, як правило, є:
 - а) відрахування на соціальне страхування;
 - б) державні позики;
 - в) продаж державного майна;
 - г) податки.
4. Крива Лаффера характеризує:
 - а) залежність податкових надходжень від ставок податків;
 - б) тенденцію зростання податкових платежів від зміни рівня доходів населення;
 - в) зміну рівня інфляцію від рівня безробіття;
 - г) розподіл доходів у суспільстві.
5. Якщо надходження і видатки бюджету врівноважені, то його стан є:
 - а) повним;
 - б) збалансованим;
 - в) дефіцитним;
 - г) профіцитним.
6. Найбільш небезпечним для економіки є бюджет з дефіцитом:
 - а) 2% ВВП;
 - б) понад 3% ВВП;
 - в) 1% ВВП;
 - г) будь-якої величини.

7. Якщо видатки перевищують надходження в бюджет, то його стан є:
а) повним;
б) збалансованим;
в) дефіцитним;
г) профіцитним.

8. Найбільш інфляційний шлях фінансування бюджетного дефіциту – це:
а) грошова емісія;
б) зовнішні позики;
в) внутрішні позики;
г) усі відповіді правильні.

9. Якщо податок встановлюється у незмінному відсотку до об'єкту оподаткування, то він є:
а) твердим;
б) пропорційним;
в) прогресивним;
г) регресивним.

10. У період економічного спаду дискреційна фіскальна політика буде мати:
а) стимулюючий характер;
б) стримувальний характер;
г) нейтральний характер;
г) усі відповіді правильні.

Теми доповідей:

1. Управління державним боргом.
2. Шляхи подолання дефіциту бюджету.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Змістовий модуль 4. Світове господарство і форми міжнародних економічних відносин

Практичне заняття № 13

Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство

План

1. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та міжнародний поділ праці.
2. Інтеграційні процеси та угруповання.
3. Світове господарство та структура.
5. Процеси глобалізації та економічні аспекти глобальних проблем людства.

Основні поняття і терміни:

Інтернаціоналізація економічних зв'язків, міжнародний поділ праці та його форми: міжнародна спеціалізація виробництва та міжнародне кооперування, загальний, частковий, одиничний поділ праці, інтеграційні угруповання, світове господарство, міжнародний поділ праці, загальний поділ праці, частковий поділ праці, одиничний поділ праці, міжнародна спеціалізація праці, міжнародне виробниче кооперування, глобалізація, глобальні проблеми.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке світове господарство? В чому полягає об'єктивність його формування?
2. У чому ви вбачаєте зв'язок між поділом праці й виникненням світового господарства?
3. Що ви розумієте під міжнародним поділом праці, спеціалізацією та інтеграцією виробництва?
4. Які ви знаєте види інтеграційних об'єднань? Чим вони відрізняються одне від одного?

Тестові завдання:

1. Глобальний гео економічний простір, на якому в інтересах підвищення ефективності виробництва відбувається рух товарів та послуг, капіталів та робочої сили – це:
 - а) національне господарство;
 - б) світове господарство;
 - в) регіональне господарство;
 - г) локальне господарство.
2. Міжнародний поділ праці, що передбачає спеціалізацію за великими сферами діяльності, називається:
 - а) всезагальним;
 - б) загальним;
 - в) частковим;
 - г) одиничним.

3. Міжнародний поділ праці, що передбачає спеціалізацію у межах однієї сфери діяльності, називається:

- а) всезагальним;
- б) загальним;
- в) частковим;
- г) одиничним.

4. Захист національних товаровиробників через тарифні і нетарифні обмеження – це політика:

- а) вільної торгівлі;
- б) протекціонізму;
- в) як вільної торгівлі, так і протекціонізму;
- г) яка не можлива в сучасних умовах.

5. Створення зони вільної торгівлі між країнами – це:

- а) валютно-фінансова інтеграція;
- б) створення єдиного економічного простору;
- в) торговельна інтеграція;
- г) усі відповіді правильні.

6. Експорт – це:

- а) вивезення товарів з країни;
- б) ввезення товарів в країну;
- в) як ввезення, так й вивезення товарів;
- г) немає правильної відповіді.

7. Імпорт – це:

- а) вивезення товарів з країни;
- б) ввезення товарів в країну;
- в) як ввезення, так й вивезення товарів;
- г) немає правильної відповіді.

8. Сума експорту та імпорту – це:

- а) зовнішньоторговельний товарооборот;
- б) сукупний експорт;
- в) чистий імпорт;
- г) чистий експорт.

9. Зовнішньоторговельний оборот – це:

- а) сума експорту та імпорту;
- б) різниця між імпортом та експортом;
- в) різниця між експортом та імпортом;
- г) добуток експорту та імпорту.

10. Відсутність бар'єрів на шляху імпортних товарів – це політика:

- а) вільної торгівлі;

- б) протекціонізму;
- в) як вільної торгівлі, так і протекціонізму;
- г) яка не можлива в сучасних умовах.

Теми доповідей:

1. Структура світового господарства за різними критеріями.
2. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.
3. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

3. Загальні вимоги до самостійної роботи

Для розширення та поглиблення знань, отриманих у процесі вивчення лекційного матеріалу, і набуття практичних навичок, рекомендований перелік питань студентам для самостійної роботи. У процесі самостійної роботи студент вчиться користуватися навчальною літературою, виявляти економічні проблеми на макро- та мікрорівні та обґрунтовувати заходи щодо їх вирішення у рамках підприємства, галузі, регіону, національної та глобальної економіки, набуває навичок дослідної роботи.

4. Завдання для самостійної роботи

Змістовий модуль 1.

ТЕМА 1. Економічна теорія як наука (3 год)

1. Зародження економічних знань в стародавньому світі.
2. Економічні вчення епохи середньовіччя.
3. Економічні школи капіталізму.
4. Сучасні економічні вчення.
5. Розвиток економічної науки в Україні.

ТЕМА 2. Економічна система та відносини власності (3 год)

1. Сучасні моделі змішаної економіки.
 2. Відносини власності в економічній системі.
- Основні способи зміни форм власності.

ТЕМА 3. Економічні потреби суспільства та їх зв'язок з виробництвом (3 год)

1. Ефективність виробництва та чинники, що її визначають.
2. Сутність, вимірювання та шляхи підвищення продуктивності праці.
3. Просте товарне виробництво.
4. Розвинута форма товарного виробництва: механізм виникнення та основні ознаки.

ТЕМА 4. Товарне виробництво як основа ринкової економіки (3 год)

1. Теорії вартості.
2. Особливості функціонування товарних бірж.
3. Фондові біржі як важливий елемент інфраструктури ринку.
4. Валютні біржі.

ТЕМА 5. Гроші та грошова система (2 год)

1. Форми вартості: проста, розгорнута, грошова.
2. Особливості еволюції грошей в Україні та світі.
3. Грошові агрегати в Україні та світі.

Змістовий модуль 2.

ТЕМА 6. Основи мікроекономічного аналізу (3 год)

1. Товари Гіффена.
 2. Еластичність попиту за доходом.
 3. Перехресна еластичність
- Механізм формування ринкової рівноваги.

ТЕМА 7. Підприємництво в ринковій економіці (3 год)

1. Теорії та моделі підприємництва.
2. Основні форми і методи управління підприємством.
3. Сутність і основні види маркетингу.
4. Економічна ефективність виробництва та її показники.

ТЕМА 8. Доходи і витрати підприємства (3 год)

3. Шляхи максимізації прибутку фірми.
4. Функції прибутку та його види.
4. Загальний, середній і граничний дохід та їх динаміка.

ТЕМА 9. Конкуренція і монополія в ринковій економіці (3 год)

1. Спадний характер попиту та ціноутворення чистого монополіста.
2. Державне регулювання ціноутворення природних монополістів.
3. Картель та таємна змова.

4. Форми монополістичних об'єднань.
5. Світове антимонопольне законодавство та практика.
6. Антимонопольна діяльність в Україні.

ТЕМА 10. Ринок праці (2 год)

1. Ринкова крива пропозиції праці.
2. Інвестиції в людський капітал. Теорія людського капіталу та ефективної ставки зарплати.

ТЕМА 11. Ринки капіталу та землі (3 год)

1. Форми капіталу (виробнича, товарна, грошова), його кругообіг та оборот.
2. Основний і оборотний капітал підприємства. Зношення основного капіталу та його види.
3. Особливості ринку землі. Попит на землю та її пропозиція.

Змістовий модуль 3.

ТЕМА 12. Національна економіка та її основні показники (4 год)

1. Сутність та складові сукупного попиту і сукупної пропозиції.
2. Тіньова економіка в західних країнах та її особливості в Україні.
3. Порівняльний аналіз БНГ і СНР.
4. Дефлятор ВВП.
5. Нові макроекономічні показники: індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації, рівень тінізації.

ТЕМА 13. Економічні цикли та економічне зростання (4 год)

1. Короткі цикли Дж. Кітчина.
 2. Середні цикли К. Жугляра.
 3. Будівельні цикли С. Кузнеця.
 4. Довгі цикли М. Кондратьєва.
 5. Особливості сучасних економічних циклів.
 6. Державне антициклічне регулювання.
 7. Фактори та наслідки економічного зростання.
- Державне регулювання економічного зростання.

ТЕМА 14. Макроекономічна нестабільність: безробіття й інфляція (3 год)

1. Взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива Філіпса.
2. Монетарні та немонетарні теорії інфляції.
3. Інфляційна спіраль.

ТЕМА 15. Доходи населення і соціальна політика (3 год)

1. Крива Лоренца.
2. Коефіцієнт Джині.
3. Рівень життя населення та його вимірювання.

4. Прожитковий мінімум: сутність та механізм розрахунку.

ТЕМА 16. Кредитна система та грошово-кредитна політика (5 год)

1. Особливості банківської системи України та зарубіжних країн.
2. Небанківські фінансові установи.
3. Грошовий мультиплікатор.
4. Операції на відкритому ринку.
5. Політика облікової ставки.
6. Політика обов'язкових банківських резервів.
7. Політика „дорогих” та „дешевих” грошей.

ТЕМА 17. Бюджетно-податкова політика (3 год)

1. Бюджетна система України: державний та місцевий бюджети.
2. Реструктуризація. Конверсія боргу. Капіталізація боргу.
3. Фіскальна експансія та фіскальна рестрикція.
4. Крива Лаффера та можливість її практичного застосування.

Змістовий модуль 4.

ТЕМА 18. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство (4 год)

1. Міжнародна спеціалізація виробництва та міжнародне кооперування.
2. Фактори, що визначають міжнародний поділ праці.
4. Інтеграційні процеси та угруповання.
1. Етапи розвитку світового господарства.
5. Глобальні проблеми: сутність та причини виникнення. Шляхи вирішення глобальних проблем.

ТЕМА 19. Міжнародна торгівля (3 год)

1. Міжнародні економічні відносини та їх форми.
2. Основні теорії міжнародної торгівлі.
3. Переваги та недоліки тарифних і нетарифних методів регулювання. Сильні та слабкі сторони протекціонізму та фритредерства.

ТЕМА 20. Міжнародний рух капіталу і робочої сили (4 год)

1. Причини вивозу капіталу. Наслідки вивозу капіталу.
 2. Види та форми міжнародних кредитів.
 3. Форми міжнародних інвестицій. Офшорні зони.
- Наслідки міграції робочої сили для країни-експортера та країни-імпортера робочої сили.

ТЕМА 21. Міжнародні валютно-фінансові відносини (2 год)

1. Реальний та номінальний валютний курси. Котирування.
2. Фактори впливу на валютний курс..
3. Методи збалансування платіжного балансу.

5. Питання для підсумкового контролю:

1. Економіка як складова теорії та практики в суспільстві.
2. Еволюція предмету та основні школи економічної теорії.
3. Категорії, закони та функції економічної теорії.
4. Структура й методи економічної науки.
5. Сутність та структура економічної системи.
6. Типи, види й моделі економічних систем.
7. Економічний зміст відносин власності.
8. Типи, види і форми власності.
9. Економічні потреби та інтереси як рушійні сили господарської діяльності.
10. Суспільне виробництво: суть та основні форми.
11. Основні фактори виробництва.
12. Проблема економічного вибору.
13. Ринок: суть та умови функціонування.
14. Структура ринку.
15. Функції ринку.
16. Інфраструктура ринку.
17. Еволюція грошей.
18. Функції грошей.
19. Види грошей.
20. Грошова маса та грошові агрегати.
21. Грошовий обіг та його закони.
22. Грошова система: суть, структура і типи.
23. Мікроекономічні суб'єкти та їх поведінка.
24. Попит та чинники, що на нього впливають. Закон попиту.
25. Пропозиція та чинники, що на не впливають. Закон пропозиції.
26. Ринкова рівновага, її зміни та відхилення.
27. Еластичність попиту і пропозиції.
28. Підприємництво: суть, основні принципи та функції.
29. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності.
30. Види підприємств за розміром та формою власності.
31. Об'єднання підприємств у ринковій економіці.
32. Витрати підприємства у коротко- та довгостроковому періоді.
33. Собівартість продукції: види та шляхи зниження
34. Дохід та прибуток підприємства.
35. Норма прибутку та чинники, що її визначають.
36. Конкуренція: суть та значення в ринковій економіці. Закон конкуренції.
37. Ринок чистої конкуренції.
38. Поведінка підприємства в умовах чистої монополії.
39. Монополістична конкуренція та диференціація товару.
40. Характеристика ринку олігополії: ознаки, види та показники.
41. Методи конкурентної боротьби.
42. Антимонопольна політика держави. Антимонопольне законодавство.

43. Ринок праці та ставка зарплати.
44. Суть, форми і системи заробітної плати
45. Диференціація ставок зарплати.
46. Капітал: суть, види та властивості.
47. Форми і процес кругообігу капіталу.
48. Відсоток та фактори його зміни.
49. Ринок землі: сутність та рента.
50. Сутність макроекономіки та цілі макроекономічної політики.
51. Економічний зміст та принципи системи національних рахунків (СНР).
52. Валовий внутрішній продукт (ВВП) як основний показник СНР.
53. Сутність та причини виникнення економічних циклів.
54. Фази економічного циклу та види економічних циклів.
55. Економічне зростання: сутність та види.
56. Зайнятість та причини виникнення безробіття.
57. Види безробіття та його вимірювання.
58. Соціально-економічні наслідки безробіття.
59. Державне регулювання зайнятості.
60. Інфляція: сутність, причини виникнення та види.
61. Соціально-економічні наслідки інфляції.
62. Антиінфляційна політика держави.
63. Доходи населення та їх вимірювання.
64. Розподіл доходів у суспільстві.
65. Добробут населення та соціальна політика держави.
66. Кредит: зміст, принципи функціонування, форми та види.
67. Кредитна система та її структура.
68. Види комерційних банків та їх операції.
69. Роль Національного банку в банківській системі.
70. Грошово-кредитна політика та її інструменти.
71. Державний бюджет та його функції. Доходи і видатки державного бюджету.
72. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та способи погашення.
73. Державний борг та способи його обслуговування.
74. Податки та податкова політика. Крива Лаффера.
75. Фіскальна політика та її інструменти.
76. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та міжнародний поділ праці.
77. Світове господарство та його структура. Процеси глобалізації.
78. Сутність, форми та особливості міжнародної торгівлі.
79. Зовнішньоторговельна політика: види й методи.
80. Сутність, причини та форми міжнародного руху капіталу.
81. Прямі та портфельні інвестиції, міжнародний кредит.
82. Міжнародна міграція робочої сили: причини, етапи, тенденції та наслідки.

6. Оцінювання

В процесі вивчення дисципліни “Основи економічної теорії” використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента за 100-бальною шкалою:

- поточне опитування;
- підсумкове оцінювання;
- залік.

Переведення оцінки в шкалу ECTS та національну шкалу здійснюється за схемою:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82 – 89	B	
75 - 81	C	
67 -74	D	
60 - 66	E	
1 – 59	Fx	Незараховано (з можливістю повторного складання)

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Рейтингову оцінку за залік (за 100-бальною шкалою) з даного курсу студент може набрати двома способами:

- 1) з урахуванням балів, набраних за результатами підсумкового оцінювання по кожному змістовому модулю без здачі заліку;
- 2) без урахування балів, набраних за результатами підсумкового оцінювання по кожному змістовому модулю, але із здачею письмового заліку.

В першому випадку рейтингова оцінка визначається як сума двох складових:

- сумарної кількості балів за поточне опитування з відповідних тем (40 балів);
- сумарної кількості балів, набраних за результатами підсумкового оцінювання по кожному змістовому модулю (максимум 60 балів).

Критерії оцінювання знань студента на практичних заняттях:

Повна відповідь студента на питання семінарського заняття і додаткові питання викладача	3
Часткова відповідь студента на питання семінарського заняття	2-2,9
Неповна відповідь на запитання семінарського заняття	0,5-1,9

В другому випадку (якщо студент протягом семестру не набрав 60 балів або хоче підвищити свій рейтинг – сумарна кількість балів, набраних за результатами підсумкового оцінювання по кожному змістовому модулю, не враховуються, а рейтингова оцінка визначається як сума двох складових:

- сумарної кількості балів за поточне опитування з відповідних тем (40 балів);
- оцінки за залік (максимум 60 балів).

Залік

Поточний контроль (40 балів)												Модульний контроль (60 балів)	Заг. к-ть балів
Модуль 1												Модуль 2	100
Змістов. модуль 1		Змістов. модуль 2				Змістов. модуль 3					Змістов. модуль 4	МКР 1 – 30 МКР 2 – 30	
6 балів		12 балів				15 балів					7 балів		
Т 3	Т 5	Т 6	Т 7, 8	Т 9	Т 10, 11	Т 12, 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18, 19	Т 20, 21	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	

7. Основна рекомендована література

1. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка : [підручник] : у 2 кн. / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буняк. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання, 2009. – 723 с.
2. Башнянин Г. І. Мікроекономічна теорія: [навч. посібник] / За ред. Башнянина Г. І. і Щедрої О. В. – Львів : Новий світ, 2007. – 640 с.
3. Безугла В. О., Постіл І. І. Мікроекономіка: [навч. посібник] / В. О. Безугла, І. І. Постіл. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
4. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К.: КНЕУ, 2001. – 328 с.
5. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
6. Гронтковська Г. Е., Косік А. Ф., Ряба О. І. Економічна теорія: [навч. посібник для сам. вивчення дисципліни] / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік, О. І. Ряба. – Рівне: НУВГП, 2010. – 370 с.
7. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
8. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
9. Економічна теорія: макро– і мікроекономіка: [підручник] / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2001. – 606 с.
10. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
11. Зазимко А. З. Політична економія : [структурно-логічний посібник] / А. З. Зазимко. – Вид. 2-е. – К. : КНЕУ, 2006. – 358 с.
12. Історія економічних учень: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 1300 с.
13. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
14. Мікроекономіка: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 677с.
15. Основи економічної теорії / ред. В. Федоренко, Ю. Ніколенко. – К., 2005. – 510 с.
16. Основи економічної теорії: [навч. посібник] / За заг. ред. П. В. Круша та ін. – К.: Каравела, 2007. – 448 с.
17. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / ред. В. Базилевича – К., 2004. – 616 с.
18. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: [підручник] / За ред. Г. Климка. – К. – 2004. – 615 с.
19. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Навчально-методичне видання

Матвійчук Наталія Миколаївна

Основи економічної теорії

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи

Друкується в авторській редакції

Друк – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки.
43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13.
Тираж 90 прим. Обсяг 2 обл.-вид. арк.

